

ויש אומרים שרק מועד לבהמה נדחה, אבל מועד לעכו"ם [ולטריפה] – הוי מועד לישראל (עפ"י נמו"י. וכן צדד רש"ל לדקדק בלשון רש"י אבל דחה).
 ויש מי שפסק שאף אוקימתא שסיכן שלשה בני אדם אינה להלכה, שאין ב"ד מיעדים השור למיתה עד שלא מת. וכן הרמב"ם לא הזכיר זאת (יש"ש).
ב. נתכוין להרוג בהמה והרג אדם שלש פעמים (שאיין השור במיתה) – אינו נעשה מועד בכך. וכן הפיל כותל בכוונת הפלה בלא כוונת הריגה, גם אם מתו בני אדם שלש פעמים – אינו מועד. וכן כשאין עדים על הנגיחות אלא על פי בעליו – אינו מועד ופטור מן הכופר (תוס' ורשב"א כאן ובדף מד.).
 ויש מי שכתב בדעת הרמב"ם שנתכוין להרוג בהמה והרג אדם שלש פעמים – נעשה מועד (תורת חיים מד.).

ד. שור הנסקל ששחטוהו לאחר שנגמר דינו – בשרו אסור באכילה (ולא יאכל את בשרו). וכן נאסר בהנאה (ובעל השור נקי. או מן הכתוב לא יאכל). וכן עורו (את בשרו; ובעל השור נקי). שחטו עד שלא נגמר דינו – בשרו מותר (משנה מד:).
א. לדעת רבנו תם ועוד, לא נאסר שור הנסקל מחיים. ולדעת רש"י נאסר. וכן הסכים מהרש"ל [ונקט כן גם בדעת הרמב"ם (יא,ט). אבל כמה אחרונים צדדו בדעת הרמב"ם כר"ת]. ופסק שאם הזיק לאחר שנגמר דינו – פטור שהרי אינו בעליו.
ב. הנהנה משור הנסקל, האם לוקה – נראה שתלוי הדבר במחלוקת החכמים בירושלמי (עפ"י יפה עינים פסחים כב; שבט הלוי ח"ח קט. ודעת הרמב"ם שאין לוקין על הנאה באיסורין).
ג. שערו וקרניו – אסורים כעורו. פרשו – מותר (יש"ש מב עפ"י משנה ערכין ז ע"ז לד: רמב"ם מאכ"א ד,כב).

דפים מא – מב

פו. א. ובעל השור נקי. מה בא זה ללמדנו?
ב. מה ניתן ללמוד מהמיעוט כי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה – ולא שוורים?
א. ובעל השור נקי – רבי אליעזר אומר: נקי מחצי כופר. [הוצרך למעטו אף באופנים שפטור ממיתה, כגון שהמית בעד אחד או בהודאת הבעלים, או שלא נתכוין להרגו].
א. רבי עקיבא סבר שאין צריך מיעוט לכך הואיל ומשתלם מגופו, 'הביאהו לב"ד וישלם לך'. ובאופנים שאין השור במיתה סובר שאין הבעלים משלמים כופר (ראשונים).
 רבי יוסי הגלילי סובר תם משלם חצי כופר (גמרא טו. כו. מה:). ופירשו התוס' (טו:): שלא שמענוהו זאת בפירוש רק הכוונה שיתכן שסובר כן מפני שאין לו מקרא למעט, אבל אפשר שסובר כרבי עקיבא שפטור בלא מיעוט מיוחד (וע' פנ"י).
ב. חיות טורפות המועדות מתחילתן (כדלעיל טו) – יש בהן חיוב כופר כבר בפעם הראשונה (ים של שלמה כו).
 רבי יוסי הגלילי אומר: נקי מדמי ולדות. [ואין חילוק אם יש אסון באשה אם לאו (אביי ורבא), ולדברי רב אדא בר אבהו, וכן הביא רב חגי מדרומא ממתניתא, אין חילוק אם נתכוין לאשה או נתכוין לשור אחר].

א. לפירוש התוס', לאביי ורבא לא פטר רבי יוסי הגלילי מדמי ולדות אם נתכוין השור לאשה.
 ב. לפי מה שפירש רבא בתחילה, המיעוט הוא רק בתם אבל מועד חייב, אך לפי המסקנא יש לומר שגם מועד פטור. (וכ"מ בתור"פ ועוד). ואולם התורי"ד נקט שגם למסקנא מועד חייב (ועפנ"י). וכל זה לריה"ג, אבל לרבי עקיבא ממועטים דמי ולדות בכל שור, אנשים – ולא שורים. וכן הלכה (כסתם משנה פו. רמב"ם יא, ג; מאירי; רש"ל).

רבי עקיבא אומר: נקי מדמי עבד [שלא נאמר, הואיל ומחמירני בעבד יותר מבן חורין שאפילו יפה סלע נותן שלשים, אף תם המשתלם מגופו יתחייב (הגם שהשור אינו שוה כלום – שהקצבה לעולם עומדת. תוס').]

א. גם כשהשור אינו במיתה, כגון שלא נתכוין – פטור (עפ"י מאירי).
 ב. יש מפרשים שאפילו דמים לא משלם (תוס'. וע' תור"פ. וכן פסק רש"ל (כו) שתם אינו משלם דמים לא בב"ח ולא בעבד). ויש אומרים ששור תם שהרג את העבד שלא בכוונה – משלם חצי דמיו (רמב"ם נ"מ י, ד). ויש אומרים שאפילו מועד שלא בכוונה או על פי עצמו משלם דמים (ראב"ד שם).
 ג. לדברי רבי יוסי הגלילי, שור תם משלם חצי דמי עבד (ראב"ד טו.). וי"א שפטור ואין צריך קרא (יש"ש).

כמובא לעיל, תנא דברייתא דרש מבעל השור נקי לאסור הנאה מעורו של שור הנסקל.

ב. נחלקו האמוראים מה היה נכלל במיעוט כי ינצו אנשים – ולא שוורים [לולא הכתוב ובעל השור נקי]; – רב עולא בריה דרב אידי אמר: למעט שור מועד [ולא תם] מדמי ולדות.

פירשו בתוס', שאין סברא לפטור מועד יותר מהתם אלא שהמועד היה נשאר בתשלומי התם, חצי דמיהם.

רבא הקשה על טעם הדבר, ופירש להפך: למעט שור מועד וכל שכן תם.
 אביי הקשה על כך, ופירשו אביי ורבא שניהם באופן אחר: למעט שבשור גם כאשר יש אסון באשה – משלם דמי ולדות. ולרב אדא בר אהבה: למעט באופן שנתכוין השור לאשה ומתה, שמשלם דמי ולדות [אלא שפטור הכתוב מ'בעל השור נקי']].

לפי האמת, שנתמעט מבעל השור נקי דמי ולדות [לריה"ג], יש לומר שמיעוט 'אנשים' ולא שוורים בא לפטרם בדמי ולדות גם כשאין אסון באשה וגם כשלא נתכוין לאשה (תורת חיים).

דפים מב – מג

פו. א. שור שהמית את האשה, למי משתלם הכופר? מה הדין בחבלה, כאשר אין האשה קיימת לשלם לה?
 ב. אדם שהכה אשה הרה ויצאו ילדיה, למי שייכים דמי הולדות כשמת הבעל, כשנתגרשה האשה או בולדות הבאות מביאת זנות? מה הדין כשמתה האשה, ובגירות או שפחה משוחררת?

א. רבי עקיבא דרש: והמית איש או אשה – מה איש נזקיו ליורשיו אף אשה נזקיה ליורשיה. ואף על פי שסובר רבי עקיבא ירושת הבעל דאורייתא, שונה כופר הואיל ואינו משתלם אלא לאחר מיתה (והמית... השור יסקל וגם בעליו יומת. אם כפר יושת עליו), הרי זה 'ראוי' ואין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק. ובנזקין, כגון הכה את האשה שמשלם לה נזק וצער, אם אינה קיימת – ינתן לבעלה. נתגרשה – ינתן ליורשיה. ואולם לדברי חכמים החולקים על רבי וסוברים אין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן [כפי ששלחו בני מערבא שבכור אינו נוטל פי שנים ברבית] – אף תשלומי הנזק והצער